

ОСНОВНІ СПОСОБИ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СФЕРІ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА

Стаття присвячена визначенню основних способів термінотворення англійської мови у сфері водного господарства.

Ключові слова: термін, термінологія, термінотворення.

Стаття посвячена определению основных способов терминологического образования английского языка в сфере водного хозяйства.

Ключевые слова: термин, терминология, терминологическое образование.

The article deals with the main ways of English term formation in the sphere of water management.

Key words: term, terminology, term formation.

Незважаючи на те, що водне господарство є немолодою галуззю, воно не втрачає своєї актуальності та має вирішальне значення в забезпеченні необхідних умов життя населення. Дослідження способів творення англійських водогосподарських термінів є важливим для вирішення проблеми стандартизації лексики та перекладу науково-технічної літератури.

Кількість термінів у розвинених мовах багатократно перевищує чисельність загальноновживаних слів і досягає зараз кількох мільйонів лексичних одиниць. Термінологічні одиниці надходять до мови різними шляхами [1 : 9]. До способів термінотворення англійської мови у сфері водного господарства відносяться:

- семантичний;
- морфологічний;
- лексико-морфологічний;
- морфолого-синтаксичний;
- синтаксичний;
- запозичення та інтернаціоналізми.

Семантичний спосіб термінотворення. Часто загальноновживані лексичні одиниці англійської мови отримують статус термінів. Загалом існує два варіанти творення термінів із загальноновживаних слів:

1. Слова, що входять до складу термінологічної системи в своєму основному значенні та є одночасно і загальновідомими, і спеціальними. Лексичне значення загальноновживаного слова «зливається» із загальним термінологічним значенням без особливих семантичних зрушень [2 : 149]. Визначення такого терміна відрізняється від дефініції слова в загальнолітературній мові, наприклад: *bridge – 1) міст, 2) акведук; drain – 1) витікання, відтік (води), 2) каналізаційна труба.*

2. Лексичне значення загальноновживаного слова звужується (спеціалізується) у результаті різних видів переносу основного значення (метафоризації, метонімічного термінотворення).

Метафоризація значень загальноновживаних слів відбувається на основі зовнішньої або функціональної схожості названих об'єктів, наприклад: *branch* – 1) гілка (дерева), 2) натрубок; *guide* – 1) провідник, 2) направляюча конструкція; *waste* – 1) відходи, 2) стічні води.

Метонімічне термінотворення є менш продуктивним, ніж метафоризація. Цим способом утворилися такі терміни водного господарства, як: *still water* – стояча вода, *river flow* – річковий стік.

Морфологічний спосіб термінотворення. Для цього способу характерним є творення нових термінологічних одиниць з використанням або без використання афіксів. В англійській термінології водного господарства продуктивними є такі способи афіксального творення, як:

1. Префіксація. Цей спосіб термінотворення англійської мови у сфері водного господарства є дуже продуктивним. Широко використовуються інтернаціональні префікси грецького і латинського походження, наприклад: *hydroset*, *interflow*, *subbasin*, *uniflow* і т.д. Автохтонні префікси мають не так широке застосування: *overflow*, *semiarid*, *underdrain* тощо.

2. Суфіксація також відноситься до продуктивних способів термінотворення. Серед англійських слів-термінів водного господарства поширеним є запозичені суфікси, наприклад: *drainage*, *pollutograph*, *potable*, *transportability*, *embankment*. До термінів з автохтонними компонентами відносяться: *weathering*, *sprinkler*.

Суфікси характеризують відповідне слово з двох сторін: структурної та семантичної (терміни можна віднести до певної семантичної групи слів). Так, латинський суфікс **-tion** використовується для позначення процесів, операцій: *irrigation*, *melioration*, *desalination*. У цій же категорії застосовується суфікс **-ing**, наприклад: *bulking*, *trenching*, *watering*.

3. Суфіксально-префіксальний спосіб. Серед англійських водогосподарських термінів зустрічаються похідні термінологічні одиниці, які утворені суфіксально-префіксальним способом, наприклад: *biofiltration*, *desalter*, *irrigable*.

Лексико-морфологічний спосіб термінотворення (словоскладання).

Для англійської водогосподарської термінології характерними є багатокомпонентні терміни. Основну масу складних термінів становлять двокомпонентні детермінативні композити, наприклад: *watershed*, *waterlogging*, *backwater*.

Морфолого-синтаксичний спосіб. Новий термін утворюється внаслідок переходу з однієї частини мови в іншу. Конверсія англійських термінів водного господарства є не дуже продуктивною: *water* → *to water*.

Синтаксичний спосіб. Термінологічне словосполучення є розповсюдженим видом термінів у англійській водогосподарській термінології. Можна виділити 3 типи термінів-словосполучень:

- терміни-словосполучення, компонентами яких є самостійні слова, які можуть вживатися окремо і які зберігають своє значення. Але терміни-словосполучення, які складаються із таких компонентів, набувають нового значення і мають свою змістову самостійність, наприклад: *hydropower engineering*, *weir crest*;
- терміни-словосполучення, які мають один із компонентів технічний термін, а другий – загальноновживаної лексики: *multipurpose reservoir*, *storm sewer*, *water turbine*;
- терміни-словосполучення, обидва компоненти яких являють собою слова загальноновживаної лексики і тільки словосполучення цих слів є терміном. Терміни

третього типу термінологічно не розкладаються і зв'язок між компонентами тісний [3 : 17-18]: *flash flood, stream speed, water lift*.

Запозичення та інтернаціоналізми. Інтернаціоналізація морфем є більш актуальною, ніж прямі запозичення слів-термінів. Інтернаціональними також стають і словотворчі моделі процесу термінотворення, тобто творення термінологічного словотвірного фонду, що має різноманітний характер.

В англійській термінології водного господарства *широко* використовуються грецькі та латинські морфеми. Загалом водогосподарські терміни-інтернаціоналізми можна умовно розділити на наступні групи:

– слова, цілком запозичені з латинської чи грецької мови або побудовані з греко-латинських елементів, наприклад: *hydrology* (від грец. *hydōr* «вода» та *logos* «наука») – *гідрологія, aqueduct* (від лат. *aquaeductus* «транспортування води») (*aqua* «вода» і *ductus* «керівництво») – *акведук, водопровід, hydrosystem* (від лат. *systema* «упорядкування, система», грец. *systema* «організоване ціле») – *гідровузл.* Ця група є найчисленнішою;

– складні слова, побудовані з інтернаціональних основ і афіксів, наприклад: *hydropower* (від грец. *hydōr* «вода» та фр. *puair, pouvoir* «бути спроможним») – *гідроенергетика, lift station* (від давньоісл. *lyfta* «піднімати» і давньофр. *station* «станція») – *насосна станція;*

– терміни-гібриди, які поєднують інтернаціональні та національні елементи: *water power* – *гідроенергія, bridge aqueduct* – *міст-акведук, hydroelectric unit* – *гідроагрегат;*

– кальки: лат. *aquatory* → англ. *water area* (*акваторія*).

Отже, у сфері водного господарства основними є такі способи термінотворення: семантичний; морфологічний; лексико-морфологічний; морфолого-синтаксичний; синтаксичний; запозичення та інтернаціоналізми. Найбільш продуктивними з них є синтаксичний спосіб творення нових слів-термінів, запозичення та інтернаціоналізми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Д'яков А.С. Основи термінотворення: семант. та соціолінгвіст. аспекти / А.С. Д'яков, Т.Р. Кияк, З.Б. Куделько. – К.: Вид. дім "KM Academia", 2000. – 220 с.
2. Левковская К.А. Теория слова, принципы ее построения и аспекты изучения лексического материала / К.А. Левковская. – М.: Высшая школа, 1962. – 296 с.
3. Вакуленко О.Л. Англійська мова для професійного спілкування: Підручник / О.Л. Вакуленко, О.В. Сахнюк, П.І. Мігірін. – Рівне: НУВГП, 2010. – 447 с.
4. Англо-русско-английский Большой политехнический словарь Polyglossum. Ок. 1200000 терминов [Электронный ресурс] / [под ред. проф. В.В.Бутника]. – 26 020 535 байт. – ЭТС, издательство и Polyglossum \ Полиглоссум. – Систем. треб.: Windows Xp/Vista/Win7(32/64) или MAC OS X (10.4;10.5,10.6). – Название с контейнера.
5. Англо-Русский Словарь по Гидротехнике (ок. 18 тыс. терминов) / сост. В.А.Владимиров и др.; под ред. Г. Игнаюка. – М.: Русский язык, 1983. – 294 с.
6. Краткий англо-русский технический словарь. Ок. 30000 терминов / Ю.А.Кузьмин, В. А. Владимиров, Я. Л. Гельман и др. – М.: ММПШ, 1992. – 416 с.
7. Мюллер В.К. Новый англо-русский словарь: Ок. 200 000 слов и сочетаний / В.К. Мюллер. – 12-е изд., стереотип. – М.: Рус. Яз. – Медиа, 2005. – XIV, 945, [1] с.

8. Dictionary of Water and Waste Management / Paul G Smith, John S. Scott. – 2nd ed. – Oxford: Butterworth-Heinemann, 2005. – 486 p.
9. NDWP Water Words Dictionary Index [Electronic Resource] / Gary A. Horton. – Nevada Division of Water Resources, 1999-08. – Mode of Access: <http://water.nv.gov/WaterPlanning/dict-1/ww-dictionary.pdf>.

УДК 811.512.145

Симанская Е.Э.
(Симферополь, Украина)

ГЕНДЕРНЫЕ ОППОЗИЦИИ В ЛЕКСИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ КРЫМСКОТАТАРСКОГО ЯЗЫКА

Стаття присвячена виявленню та аналізу гендерних опозицій в семантичному та граматичному аспектах в лексичі кримськотатарської мови.

Ключові слова: *гендер, категорія роду, слова-детермінативи, фемінативи.*

Статья посвящена выявлению и анализу гендерных оппозиций в семантическом и грамматическом аспектах в лексике крымскотатарского языка.

Ключевые слова: *гендер, категория рода, слова-детерминативы, феминативы.*

The article deals with revealing and studying of gender in semantic and grammatic aspects in the Crimean Tatar language.

Key words: *gender, category of gender, determinatives.*

В обществе издавна существуют традиционное распределение ролей, социальные ритуалы, стереотипы и оценки, касающиеся мужчин и женщин, многие из которых отразились в языке в грамматической категории рода, в понятийной категории пола, в категориях личности/неличности и одушевленности/неодушевленности. Изучение данных языковых явлений способствовало появлению гендерной лингвистики (лингвистической гендерологии), позволяющей строить двухъярусную модель языка, состоящую из метагендерного (общечеловеческого) уровня и гендерного, т.е. относящегося к тому или иному социологизированный полу, и исследовать их соотношение.

По мнению исследователей [1: 11; 2: 211], грамматическая категория рода в гендерологии рассматривается как способ презентации пола в языках, имеющих данную категорию. Тот факт, что, например, в русском языке за речевую норму принимается мужской род, исследователи оценивают как дискриминацию, ограничивающую женскость. В крымскотатарском языке, как и в других тюркских языках, отсутствует категория рода, соответственно, отсутствуют специальные аффиксы, выражающие родовое значение. Для конструирования гендерной идентичности используются слова-детерминанты (гендерно маркированные слова), которые сопровождают имена существительные: *ханым* ‘госпожа’;